

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Alustavia tuloksia: kysely alue- ja yhdyskuntarakenteen kehitystrendeistä ja merkittävimmistä kehittämistoimista

Hanna Nieminen

Tutkija (HM) / tohtorikoulutettava
Suomen ympäristökeskus SYKE

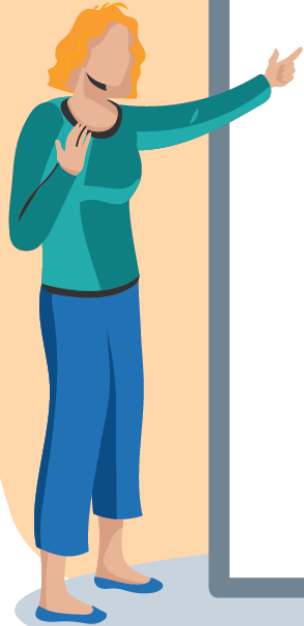
Kysely

- Kysely lähetettiin 18 maakuntaan, suurimpaan osaan ELY-keskuksista ja maakuntien keskeisiin kaupunkeihin – 1 henkilö / organisaatio (yht. 70 eri organisaatiota)
- Jokaiseen maakuntaan kustomoitu kysely trenditarkasteluineen
- Kyselyn tavoitteet:
 - Trenditarkastelujen testaaminen
 - Nykyhetken kehittämistoimien ja hankkeiden koostaminen
 - Toimintamallin kehittäminen (asiantuntijatieto kyselyllä osana kehityskuvatyötä)

Kyselyyn vastanneet

- Vastauksia **16/18 maakunnasta** (tilanne 3.9.2021)
- **Vastausprosentti 37%**
 - 26 organisaatiosta, lähetetty 70 organisaatioon
 - Vastauksia 11 liitosta, 7 ELY-keskuksesta ja 8 kaupungista

1. Millaisia ajatuksia seuraavat trenditarkastelut herättävät oman alueesi näkökulmasta? Kuinka todennäköisenä niitä pidät? Tutustu alla oleviin kehitystrendeihin, palaa kysymykseen ja perustele vastauksesi.

Esimerkkejä kyselyyn valituista trenditarkasteluista

Elinkeinorakenne ja bruttokansantuote

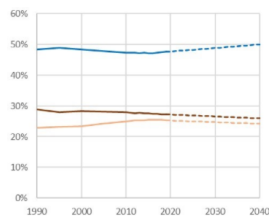
Pirkanmaan elinkeinorakenne ja bkt/capita

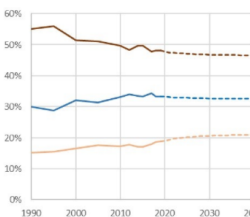
Kuviossa on esitetty maakunnan elinkeinorakenne työllisten sijoittumisella alkutuotantoon, teollisuuteen ja palveluihin sekä asukaskohtainen bruttokansantuote vuosina 2000–2018. Bruttokansantuotteen kehitys kuvaa aluetalouden tilaa ja siten heijastelee alueiden sekä yhdyskuntien kehittämismahdollisuuksia. Elinkeinorakenne määrittelee osaltaan alueen elinkeinoelämän tarpeita alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiselle. Toteutunut kehitys pohjautuu Tilastokeskuksen aluetilinpäätösten tietoihin.

Kaupunkiseutujen sisäinen väestö- ja työpaikkakehitys

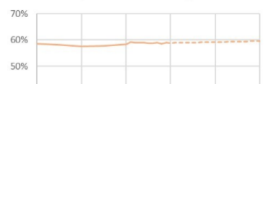
Väestö: Tampereen kaupunkiseudun taajamat

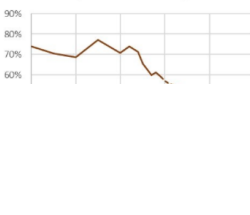
Työpaikat: Tampereen kaupunkiseudun taajamat

Väestö: Valkeakosken kaupunkiseudun taajamat

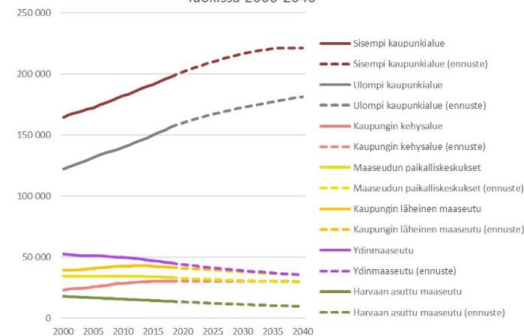

Työpaikat: Valkeakosken kaupunkiseudun taajamat

Alueellinen väestöennuste

Pirkanmaa: Vakituisen väestön kehitys kaupunki-maaseutu -luokissa 2000-2040

Kaaviossa on esitetty vakituisen asuinpaikan mukainen väestö kaupunki-maaseutu-luokissa. Alueluokitus kuvaa vuoden 2018 tilannetta. Toteutunut kehitys pohjautuu Tilastokeskuksen väestötilastoihin. Ennuste perustuu Tilastokeskuksen kunnittaiseen väestöennusteeseen ja alueluokien kunnittaisen väestöosuuden trendikehitykseen 2000-luvulla painottaen viimeisimpiä vuosia.

Alustavia tuloksia

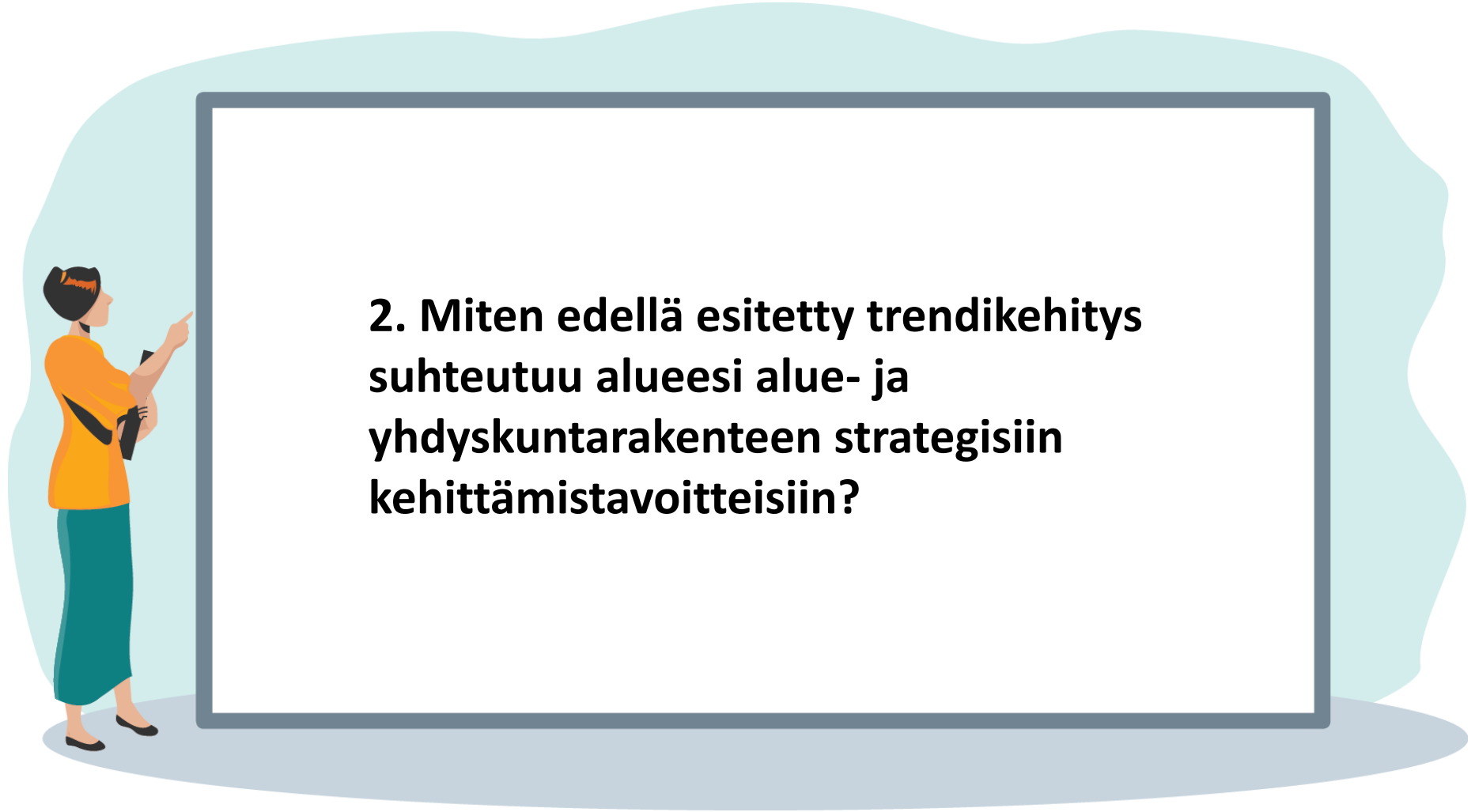
- Elinkeinorakenne ja bruttokansantuote kuviota kommentoitiin vähemmän
 - Alueellisen tilanteen ja kehityksen pohdintaa ja huomioita
 - Mm. teollisuuden investoinnit ja niiden työllisyysvaikutukset / työvoimapulaan liittyvät haasteet / alueelliset erot eri elinkeinojen merkityksessä / BKT:n vaikutusten keskittyminen ja kehityksen eriytyminen alueilla (isot kaupungit/kaupunkiseudut)
- Suurin osa käsitteli kaupunkien sisäistä väestökehitystä ja alueellisia väestöennusteita
 - **Jakautunut suhtautuminen** väestökehityksen ennusteisiin: 1) osa uskoo noudattavan trendiä, 2) osa toivoo, ettei noudattaisi trendiä ja 3) osa ei usko ennusteeseen (siitä poiketen esim. korkeampaan kasvuun)
 - **Keinoja väestökehitykseen vaikuttamiseksi**: osan mielestä paikallisesti ei ole mahdollista vaikuttaa ”väestöpakoon”, osa luettelee keinoja vaikuttaa (kaavoitus, asuntotuotanto, ”rantapolitiikka”, tavoitteet)
 - **Yleisempiä vaikuttavia tekijöitä** mm. korkeakoulut ja opiskelijat, maahanmuutto, maan sisäinen muuttoliike, ikärakenne, syntyvyys, työpaikkojen / palveluiden sijainti

Muita huomioita ja tulkintoja

- Yleisesti trenditarkastelujen nähtiin olevan **linjassa asiantuntijan näkemysten kanssa alueellisesta kehityksestä**
 - Kuitenkin: väestöennusteet herättivät eniten pohdintoja
- **Kritiikkiä:** trenditarkastelut yksinkertaistavat ja hävittävät alueelliset erityispiirteet sekä kuvaavat vain yhtä mahdollista tulevaisuutta → toisaalta: vaatii aina parikseen laadullisen tulkinnan
- **Keskeinen toistuva megatrendi:** koronapandemia, etätyö ja monipaikkaisuus – lisäksi kestävyys, hiilineutraalisuustavoitteet, sote, kaupungistuminen
- **Eri näkökulmia siihen, miten ja missä vaikutetaan kehitykseen**
→ paikallisten toimijoiden mahdollisuus vaikuttaa eri kehityskulkuihin vs. valtakunnan politiikka vs. markkinat vs. talousjärjestelmä vs. ?

"Trenditarkastelut antavat hyvin kuvan menneistä kehityksistä ja siitä, mitä tuleman pitää, jos trendi jatkuu.

Trendiennuste kuvaa yhtä tulevaisuuden mahdollista vaihtoehtoa kehityksestä, mutta ei ole ainoa eikä monissa tapauksissa varsinkaan tavoiteltu tulevaisuuden tila."

An illustration of a woman with short dark hair, wearing an orange short-sleeved top and a teal skirt, standing on the left side of a large whiteboard. She is pointing her right index finger towards the text on the board. The whiteboard is framed in a dark grey border and is set against a light blue, wavy background. The floor is a light grey oval shape.

**2. Miten edellä esitetty trendikehitys
suhteutuu alueesi alue- ja
yhdyskuntarakenteen strategisiin
kehittämistavoitteisiin?**

Alustavia tuloksia

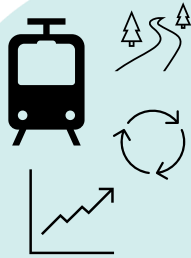
- Useat kuitenkin kommentoivat tavoitteiden ja trendikehityksen **eroavan toisistaan tai olevan ristiriidassa**, etenkin väestöennusteen suhteen
 - Herätti pohtimaan mm. nykyisen maapolitiikan toimivuutta
 - Osalla pyrkimys muuttaa trendin suuntaa ja usko oman alueen potentiaaliin, osa hyväksynyt esim. ettei väestö kasva
 - Osa tunnistaa tavoitteet (huomattavan korkeastakin) väestönkasvusta olevan ristiriidassa ennusteen kanssa
- Osassa vastauksista kehittämistavoitteiden ja trendien **koettiin osuvan suhteellisen yksiin**
 - Osa kuvasi, miten paikallinen kehitys vastaa trendiennustetta / nykyinen kehitys vastaa siihen
- Keskeistä **kasvun oletama ja pyrkimys kasvuun** → elinehto ja toimintaa määrittävä tekijä, jota ei voi muuta kuin noudattaa?

"Kokonaan toinen asia on, kuinka realistisia ne [tavoitteet] ovat, mikäli tosissaan ei sitouduta tekemään kehityssuuntien muutoksia synnyttäviä toimenpiteitä."

"Jokaisella kunnalla on tavoitteena elinvoiman lisääminen. Kunnat pyrkivät kasvuun asukkaiden määrän ja työpaikkojen suhteen, koska talousjärjestelmä ohjaa siihen suuntaan."

3. Mainitse 3-5 alueesi merkittävintä alue- ja yhdyskuntarakenteeseen vaikuttavaa jo käynnistynyttä tai lähiaikoina käynnistyvää kehittämishanketta tai -toimenpidettä. Perustele valintasi ja kerro, miten hankkeen ajatellaan vaikuttavan alue- ja yhdyskuntarakenteeseen.

- Raideyhteydet paikallisesti, seudullisesti ja valtakunnallisesti
- Valtateiden kehittäminen
- Paikalliset erit. asuntorakentamista tukevat liikennehankkeet
- Kehityskäytävät ja verkostot

→ Saavutettavuus ja elinvoima, kestävä liikkuminen

- Yritysalueet ja yksittäisten yritysten investoinnit
 - Voima- ja tuotantolaitoshankkeet
 - Tuulivoima ja luonnonvaratoiminta
 - Matkailu (luonto)
- Aluetalous, imago, työpaikat ja niiden sijainnit, logistiikka

- Keskustojen ja asemanseutujen kehittäminen (ml. hallittu laajentaminen) – myös alakeskukset / aluekehittämishankkeet
- Asuin- ja työpaikka-alueet

→ Elinvoima ja vetovoima, tiivistäminen, keskittymät, viihtyvyys ja parantaminen

- Palveluverkon keskittämisen ja karsimiskehitys
- Hyvinvointialueet / SOTE alue- ja yhdyskuntarakenteen näkökulmasta
- Liikuntapaikat/hyvinvointi
- Liikekeskukset, kaupalliset palvelut ja näiden kytkös asuinalueiden rakentumiseen

→ Tarjonta, työpaikat, kytkös asumiseen

4. Alle on listattu joukko alue- ja yhdyskuntarakenteeseen vaikuttavia suunnittelutoimia ja -ilmiöitä. Arvioi, miten nämä ovat kehittymässä seuraavien viiden vuoden aikana alueesi tämänhetkisen suunnittelutilanteen perusteella.

Alustavaa yhteenvetoa: arviota ilmiöiden kehittymisestä seuraavan viiden vuoden aikana

- **Lisääntymässä**

- Julkisten palvelujen keskittyminen suurempiin yksiköihin
- Täydennysrakentaminen olemassa olevan taajamarakenteen sisään (ml. purkava saneeraus)
- Seutujen välisten raideyhteyksien kehittäminen
- Keskusta-alueiden uusiutuminen (uudisrakentaminen, käyttötarkoituksen muutokset yms.)
- Kävely- ja pyöräilyreittien sekä -verkostojen parantaminen
- Luonnonvarojen käyttöön ja energiantuotantoon liittyvät maankäytön muutokset
- Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen suunnittelussa
- Asemanseutujen tai alakeskusten kehittäminen asutuksen, palvelujen, työpaikkojen ja joukkoliikenteen keskittymiksi
- Lähivirkistysalueiden ja ulkoilureittien kehittäminen

- **Ei muutosta aiempaan**

- Rakentamattomien viheralueiden käyttöönotto rakentamiseen taajamissa
- Pientalorakentaminen
- Seutujen välisten kaukoliikenteen bussiyhteyksien kehittäminen
- Vähittäiskaupan alueiden kasvu
- Tyhjilleen jääneiden rakennusten purkamisen
- Joukkoliikenteen piirissä olevat alueet

- **Vähentymässä**

- Seutujen välisen lentoliikenteen kehittäminen
- Haja-asutusalueen kulkuyhteyksien parantaminen

Kysymyksiä?

Pohdintoja?

Kiitos!

Hanna Nieminen

Tutkija, HM, tohtorikoulutettava

Ympäristöpolitiikkakeskus

Alueidenkäytön hallinta

Suomen ympäristökeskus SYKE

hanna.p.nieminen@syke.fi

